

Utlåtande om välfärds- och säkerhetsplanen 2026–2029

Rådet för personer med funktionsnedsättning tackar för möjligheten att ge ett utlåtande om servicenätplanen.

Beaktande av personer med funktionsnedsättning

Välfärds- och säkerhetsplanen 2026–2029 är en omfattande helhet som till sin struktur innehåller flera viktiga mål för främjande av kommuninvånarnas välfärd, delaktighet, sunda levnadsvanor och trygghet i vardagen. Det är även positivt att arbetet inom välfärd och säkerhet beaktas i ekonomiplaneringen och granskas på ett systematiskt sätt i ett sektorsövergripande samarbete med beaktande av olika åldersgrupper. Huvudvikten i planen är dock i verkställande av nya planer och inte i vidtagande av nya åtgärder, och till helheten har även fogats vissa av kommunens interna effektivitetsåtgärder för arbetet, såsom utveckling av Intranätet.

Styrkor i beaktande av personer med funktionsnedsättning

Av planen går det att identifiera flera konkreta anteckningar där man har beaktat behoven hos personer med funktionsnedsättning. Särskilt åtgärderna gällande främjande av tillgänglighet och framkomlighet är tydliga, såsom etablering av tillgänglighetsgruppens verksamhet, regelbundna tillgänglighetspromenader, kartläggning av nuläget för tillgänglighet och utarbetande av en planeringsanvisning som stöd för tillgängligheten i den byggda miljön.

Planen innehåller även omnämmanden av rådet för personer med funktionsnedsättning som en samarbetspartner samt konkreta åtgärder för personer med funktionsnedsättning, såsom stödandet av motionsevenemanget *Hyvät Muuvit – Good Moves* och ordnande av det i samarbete med rådet samt utredning av utvecklingsmöjligheter för avgiftsfri fritidsverksamhet för barn med funktionsnedsättning. Dock nämner inte planen nödvändigheten av biträdes- och transporttjänster för att det skulle vara möjligt att konkret delta.

Brister och utvecklingsbehov

Personer med funktionsnedsättning har dock inte som en helhet beaktats tillräckligt systematiskt och övergripande i hela planen.

För det första nämns inte personer med funktionsnedsättning skilt i delen *Alla Sibbobor*, trots att delen gäller hela befolkningen. Personer med funktionsnedsättning hör till alla åldersgrupper, och därför bör deras behov beaktas redan på denna allmänna nivå till exempel i åtgärderna gällande informationsledning, utveckling av tjänster och trygghet i vardagen.

Det skulle vara nytt och strategiskt viktigt att lyfta fram personer med funktionsnedsättning som en skild och övergripande målgrupp i Sibbo kommuns välfärdsplan. Trots att personer med funktionsnedsättning finns i alla åldersgrupper, lämnar deras särskilda behov, välfärd och säkerhet ofta i skuggan av andra teman.

Att lyfta fram funktionsnedsättningar som en egen helhet – på samma sätt som åldersgrupperna – skulle garantera att deras behov beaktas övergripande i all verksamhet inom kommunen, och inte endast som separata tjänster. Ett konkret exempel av detta är att det inte är möjligt för ett barn med funktionsnedsättning att delta i hobbyer/verksamhet efter skolan, eftersom Sibbo kommuns skolskjutspraxis förutsätter att skolskjutsen inleds direkt efter skoldagen.

För det andra är ibruktage av förhandsbedömning om konsekvenserna av beslut ett viktigt mål värt att understödjas, men i planen nämns inte att förhandsbedömningsprocessen skulle systematiskt bedöma beslutens konsekvenser för likvärdighet och personer med funktionsnedsättning. Detta försvagar möjligheter att säkerställa beaktande av personer med funktionsnedsättning i fortsättningen.

För det tredje är behoven hos personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra personer nästan helt undandömda i delen för personer i arbetsför ålder. Åtgärder gällande sysselsättning, tillgång på tjänster och delaktighet granskas inte ur synvinkeln för personer med funktionsnedsättning som är i arbetsför ålder trots att de utgör en betydande andel av kommuninvånarna.

Även i delen om seniorer lämnar funktionsnedsättningar och funktionsbegränsningar i skuggan av granskning av allmänt åldrande. Det finns många äldre personer med funktionsnedsättning, och det är viktigt att lyfta fram deras särskilda behov på ett tydligare sätt till exempel gällande tjänsternas tillgänglighet, boende och trygghet i vardagen.

Behoven hos personer med funktionsnedsättning identifieras delvis i planen, men som en helhet är detta perspektiv inte tillräckligt omfattande eller systematiskt. Funktionsnedsättningar bildar för tillfället inte en övergripande fråga om likvärdighet i planen, **utan en fråga som stöder sig i huvudsak på enstaka åtgärder.**

Därtill har sådana åtgärder fogats till Sibbo kommuns välfärdsplan som bör granskas kritiskt – till exempel att skapa en informativ video om sunda levnadsvanor och betydelsen av gemensam tid med familjen (sida 25) – trots att det redan finns ett dussintal liknande videon (bl.a. på neuvokasperhe.fi, mml.fi, Yle Lapset och hos olika välfärdsområden).

Kapitel 4 Verkställande och uppföljning av planen

Ur perspektivet för personer med funktionsnedsättning innehåller beskrivningen av verkställande och uppföljning betydande brister.

I verkställandet av planen identifieras inte personer med funktionsnedsättning eller deras behov skilt. Det finns inget krav på att bedöma eller beakta åtgärdernas konsekvenser för personer med funktionsnedsättning i ekonomi- och verksamhetsplaneringen, resursallokeringen eller stärkandet av åtgärderna. Trots att enstaka åtgärder som gäller personer med funktionsnedsättning har antecknats i den egentliga planen, säkerställs inte deras vidtagande med separata förfaranden. Ett konkret exempel av detta är att uppföljning av korrigerande av de brister som lyfts fram under tillgänglighetspromenaderna fattas (sida 15–16).

Därtill beskrivs påverkansorganens och samarbetspartnernas roller i verkställandet på en allmän nivå, men rådet för personer med funktionsnedsättnings roll har inte identifierats eller antecknats som en uttrycklig **del** av strukturerna för verkställande.

Detta försvagar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att delta i uppföljning av verkställande och utveckling av planen i en expertroll.

Mätarna i planen för bedömning av uppföljningen och effektfullheten betonar allmänna befolknings-, hälso- och serviceindikatorer. Det finns inga skilda mätare för personer med funktionsnedsättning.

Det finns ingen uppföljning av framkomlighet, tillgänglighet, delaktighet eller likvärdig användning av tjänster med tanke på personer med funktionsnedsättning. Således kan inte planens effektfullhet inom välfärden hos personer med funktionsnedsättning bevisas med uppföljning. Det finns många mätare för uppföljning av situationer i Sotkanet, bl.a.

- **Upplevd säkerhet och rädsla:** med dessa mätare skulle kommunen få information om befolkningens upplevda säkerhet på sitt bostadsområde eller rädsla att bli ett brottsoffer.
- **Säkerheten i boendet och närmiljöer:** med dessa indikatorer skulle kommunen få information om säkerhetsrelaterade ärenden som gäller hemmet och dess närmiljö.
- **Social trygghet:** mätare som gäller socialt stöd och skyddsnet.

Insamling, analysering och mätning av data som endast fås med enkäter når inte heller övergripande situationen för en person med funktionsnedsättning, utan jämte enkäterna behövs även intervjuer med kommuninvånarna.

Särskilda observationer

Sida 15 Vi förbättrar tillgången på tjänster som främjar kommuninvånarnas välfärd och hälsa, huvudansvar: Samhälle och miljö, vardag och fritid. Tillgänglighetsgruppen ska tilläggas hit så att uppföljningen är mer övergripande.

Sida 16 Vi förbättrar tillgången på tjänster som främjar kommuninvånarnas välfärd och hälsa Punkt: Vi tar i bruk ett pilotprojekt om en AI-assisterad chat-tjänst. Vi fattar ett beslut om bestående verksamhet utgående från pilotprojektet.

Då teknisk tillgänglighet tillämpas lurar en stor fara för personerna med funktionsnedsättning. Tillgänglighet är inte endast en teknisk fråga, utan en mänsklig rättighet som garanterar likvärdigt uträttande av ärenden.

Till exempel följande aspekter bör beaktas gällande personer med funktionsnedsättning, som kan ha fysiska, ekonomiska och kognitiva hinder:

- **Skärmläsare som inte fungerar:** Synskadade personer använder skärmläsningsprogram. Chattrfönster kan vara kodade således att det inte är möjligt för skärmläsaren att identifiera meddelandefältet, läsa nya meddelanden eller identifiera de alternativ som chattbotten ger.
- **Tangentnavigering:** Många personer med rörelsehinder kan inte använda en datormus. Om användningen av en chatttjänst (att skriva ett meddelande, att trycka på en knapp för att skicka meddelandet) kräver att användaren använder en datormus, är tjänsten oduglig.

- **Utmaningar med användargränssnitt:** För låg kontrast, svårläslig font eller rörliga element (t.ex. en blinkande chattbotbild) stör synskadade personer och personer med neuropsykiatriska utmaningar.
- **”Tangentfällor”:** Användaren kan hamna fast i chattens extrafönster utan möjlighet att stänga extrafönstret med endast tangenterna.
- **Krångligt språk:** Chattbottar använder ofta ett okomplicerat språk, men ibland använder de för byråkratiskt eller svårtolkat språk vilket gör det svårt för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller inlärningssvårigheter att utträta sina ärenden.
- **Tidsbegränsningar:** Chattsessioner kan stängas automatiskt om det tar för länge att svara. Detta är orimligt för en person med långsam reaktionstid eller svårigheter med motoriska färdigheter.
- **Begränsade alternativ:** Chattbottar erbjuder ofta endast färdiga svarsalternativ. Om användarens ärende inte passar in i dessa ”lådor”, får hen inte den hjälp hen behöver.
- **Problem med apparater och förbindelser:** Minder bemedlade personer kan vara förhindrade att anskaffa moderna apparater eller snabba internetförbindelser vilket försvårar användning av tunga eller interaktiva chatttjänster.
- **Brist på digitala färdigheter:** Alla kan inte, vågar inte eller klarar inte av att använda nya digitala tjänster som ändras.

Välfärds- och säkerhetsplanens del för verkställande och uppföljning säkerställer inte för tillfället likabehandling av personer med funktionsnedsättning. Trots att enstaka åtgärder som gäller personer med funktionsnedsättning har antecknats i den egentliga planen, lämnar deras verkställande och effektivitet utan systematisk uppföljning och bedömning.

För att personer med funktionsnedsättning skulle beaktas tillräckligt föreslår vi att

Rådet för personer med funktionsnedsättnings roll antecknas tydligt med i uppföljning och utveckling av planens verkställande, men även att uppföljningsmätarna kompletteras med indikatorer som gäller personer med funktionsnedsättning och som möjliggör bedömning av verkställande av likvärdigheten och delaktigheten. I årsrapporter rapporteras skilt om vidtagande av åtgärder gällande personer med funktionsnedsättning och hur vidtagandet påverkar personer med funktionsnedsättning.

Rådet för personer med funktionsnedsättning i Sibbo kommun